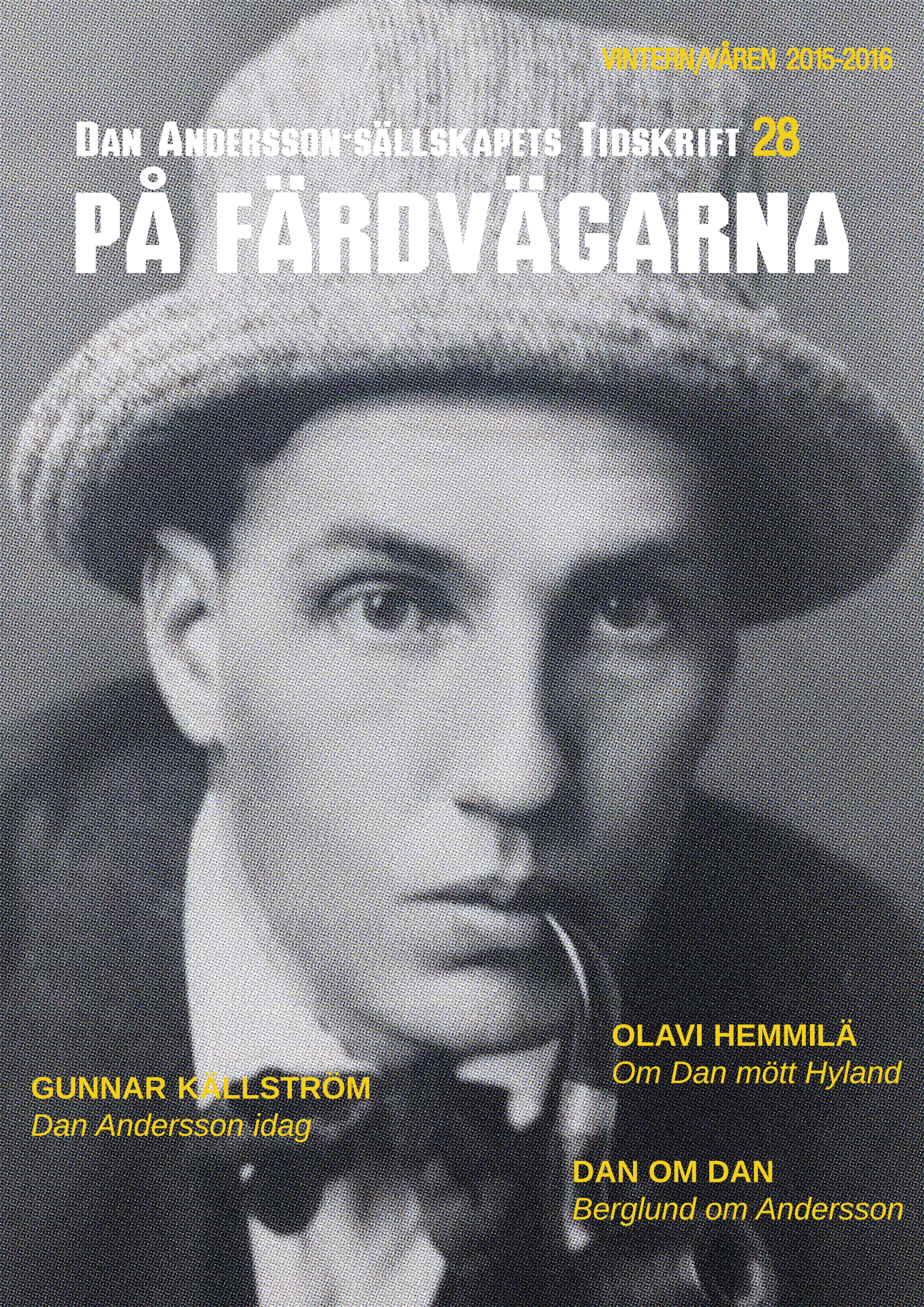

VINTER/VÅREN 2015-2016

DAN ANDERSSON-SÄLLSKAPETS TIDSKRIFT 28

PÅ FÄRDVÄGARNA

GUNNAR KÄLLSTRÖM
Dan Andersson idag

OLAVI HEMMILÄ
Om Dan mött Hyland

DAN OM DAN
Berglund om Andersson

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Dessa rader skrivs den 18 november. Det är eftermiddag men redan mörkt ute. Snön och vintern känns långt borta, trots att vi är långt inne i november. Jag kikar på termometern som visar 6 grader. Det är dagarna efter terrordåden i Paris och Beirut. Jag kommer att tänka på Dans dikt *Krigssång*. Så här lyder de två första stroferna:

*Nu storm kring svarta dalarna
de bleka löven strö -
och det är svart natt och vi ha intet ljus -
i stjärnlöst själamörker
vi döda och vi dö
och spilla våra vänners blod på våra kullars grus.*

*I sena tidens skymning
vi hitta icke mer -
ty det är djup natt och vi ha intet ljus -
vår mördarblick ser stirrande
mot jorden ner,
vi döda våra vänners barn och bränna andras hus.*

Dessa rader skrevs efter första världskrigets utbrott i augusti 1914. Ord aktuella än i dag, tyvärr.

Du håller nu i din hand *På Färdvägarna* 28. Vi är glada att vi nu kan återuppta utgivningen av medlemsbladet. Vi blev ju tvungna att ställa in det förra numret under vårt arbete med att sanera ekonomin enligt uppdrag från årsmötet. I detta nummer hittar du en specialskriven artikel av vislegenden Dan Berglund. Jag var på en konsert med honom där han från scenen ett antal gånger nämnde hur påverkad och inspirerad han varit av Dan Andersson i sin karriärs begynnelse. På förfrågan om han ville skriva lite om detta svarade han ja. Vi har Olavi Hemmiläs uppskattade invigningstal från årets Dan Andersson-vecka.

Vi har ett bidrag från trubaduren och spelevinken Gunnar Källström, vi har ett bidrag från förra ordförande Inge Mattsson om Blekingestugan och lite annat smått och gott.

Slutligen, några allvarets ord: Sverige är ett land rikt på sällskap och föreningar. Det finns en tendens i tiden som drabbar alla sammanslutningar av detta slag, så även Dan Andersson-sällskapet. Antalet medlemmar sjunker. Jag har nyss talat i telefon med Nils Ferlin-sällskapet där tendensen är likadan. Den yngre generationen idkar inte föreningsliv på samma sätt. Man tillägnar sig kultur och kulturupplevelser på andra vis i denna digitala tid, då allt är ett klick eller en fingerrörelse nära. Vi har skurit ner utgifterna till ett minimum nu, vi har styrelsemöten via dator, dvs. *Skype*, vi bemannar själva museet och butiken, men: då antalet medlemmar inte ökar, minskar den ekonomiska rörelsefriheten. Kommunen ger oss ett bidrag som täcker ca 2/3 delar av våra löpande månadskostnader för att hålla museet igång

Fotograf: Kjell Öberg

(hyra, el, telefon, internet mm). Detta nummer av *På Färdvägarna* kostar i underkant av 30 000 kronor att producera, med portokostnaderna inräknade, portokostnader som dessutom höjts. Det jag vill komma till är att vi vill att *På Färdvägarna* framöver distribueras digitalt, som pdf-fil, eller i andra adekvata digitala format. Då kan tidningen läsas på dator, surfplatta, i telefon. Fördelarna är stora, både produktionsmässigt och ekonomiskt. Antalet nummer per år kan också utökas till tre eller fyra, då produktionstiden av medlemsbladet kan förkortas och snabbare nå ut till medlemmarna, förutsatt att man har en e-postadress. Vi är medvetna om att inte alla har dator, men be då att barn eller barnbarn hjälper till. Vill man ha tidningen på papper finns möjligheten att skriva ut den på skrivare hemma eller med hjälp av någon som har.

Vi skulle kunna koppla in reklamkonsulenter, souvenirföretag, måglare, ja hela vår tids alla utstuderade försäljningsknep för att öka kommersen kring Dan Andersson, men arvet efter Dan får inte göras till ett tivoli, en marknadsplats. Finnmarken, Luossa är inte ett nöjesfält. Till tiggaren som sitter och berättar om bettlare och vägmän och om underbara ting, kommer vi utslitna och utbrända nutidsmänniskor för att få näring, mening, riktning, läkedom och tid att tänka tankarna klara, i lugn och ro, inte för att köpa något. Det finns saker vi inte kan köpa oss till och det påminner Dan Andersson oss ständigt om.

Med detta nummer följer en påminnelse till er som missat att betala medlemsavgiften!

God jul och allt! Eder ordförande / Jimmy Ginsby

INNEHÅLL PÅ FÄRDVÄGARNA NR 28 ~ 2015

Ordföranden har ordet	2
Vårträff 2016	3
En nostalgisk anfäktelse	4-5
Nystart för Blekingestugan	5
Lilla Dan Andersson-priset	6
Om inte om hade varit	6-8
Vad kan Dan Anderssons dikter säga oss idag?	9
En relativt nybliven pappas funderingar	10
En förtjusande människa	11
Pristagare 2015	12

VÅRTRÄFF 2016!

Vi har för avsikt att som vanligt ha en Vårträff. Vi återkommer med information om detta. Man kan också ta kontakt med oss framåt februari för att få ett förhandsbesked om tid och plats.

KRITERIER FÖR DAN ANDERSSON-PRiset

Dan Andersson-priset kan utdelas till diktare, författare vilkas verk har frändskap med Dan Anderssons verk och andan i dessa, eller till person eller personer som förtjänstfullt bidragit till att skapa kunskap och förståelse för Dan Anderssons liv och författargärning. Priset utdelas årligen av Dan Andersson Sällskapet vid Luossa-festen under Dan Andersson-veckan.

LILLA DAN ANDERSSON-PRiset

Lilla Dan Andersson-priset delas ut till en ung diktare, sångförfattare, artist, musiker som enligt juryn verkar i Dan Anderssons anda, genom:

- att beröra tankarna i hans verk,
- att hämta motiv från den Dan Anderssonska begreppsvärlden,
- att på sitt modersmål vårda och vidareutveckla visan som konstform.

Syftet med priset är att hedra Dan Anderssons minne och verk, samt att vara till uppmuntran för en ung konstnär på väg, sökandes sitt uttryck.

Priset kan ges till uttolkare av Dan Anderssons verk eller någon som själv skriver, sjunger eller musicerar i enlighet med hans anda. Priset delas ut under Dan Andersson-veckan i samband med Luossa-festen första helgen i augusti.

KRITERIER FÖR GUNDE JOHANSSON-PRiset

Gunde Johansson-priset utdelas ut till den eller de personer som på ett positivt, lyhört och ett utåtriktat sätt arbetar med att föra ut Gunde Johanssons verk i ord och ton till en bred allmänhet. Priset utdelas årligen av Dan Andersson Sällskapet och utdelningen sker vid Gunde-dagen under Dan Andersson-veckan.

FÖRSLAG PÅ KANDIDATER SÄLLSKAPET TILLHANDA SENAST DEN 15 MAJ 2016!

Vi vill påminna om hemsidan som informations- och kontaktkanal samt Dan Andersson-sällskapets Facebooksida!

EN NOSTALGISK ANFÄKTELSE (DAN OCH JAG)

Första gången jag spelade för publik var under min korta karriär som sjöman. Närmare bestämt ombord på gamla M/S Stena Germanica, som gick mellan Göteborg och Kiel. Scenen var det sedvanliga nattliga partyt nere bland manskapshytterna under bildäck. Där satt vi alltså: tre glada gossar från livsmedels- och spritlagret, tjejerna från tax free-butiken, sanitetarna, ett par matroser, en steward. Det var tidigt 70-tal och vi blandade groggar på vodka och Choklad-Zingo. Plötsligt dimper en gitarr ner i knät på mig, och jag hör mig själv börja sjunga "Omkring tiggarn från Luossa".

Det som nu sker är att motorernas larm förtonar i fjärran... en kavalkad av bisarra drömbilder drar förbi... grogglasen blir stående på bordet. Arbetskamraterna lyssnar, gapande, glansögda. Jag förnimmar det i kroppen. En känsla som liknar den när det nappar. Jag blir djärv och fortsätter med "Jag väntar...". Avrundar sedan med "En gamling" i färsk egenhändig tonsättning.

Någon har utnämnt Dan Andersson till den svenska fyllesentimentalitetens största poet. Ett träffande påpekande, om än lite lustigt med tanke på att han ju var organiserad i nykterhetsrörelsen.

"Att trollbinda är sjaskigt", lyder en av Horace Engdahls aforismer.

Den leende charmen hos Taube, den blanka cynismen hos Bellman - av sådant finner man inte mycket i Dan Anderssons dikter. De lågar däremot av en känslans och medkänslans intensitet, av en suggestionskraft som man kanske bör vara ung och lätt förvirrad för att helt kunna svepas med av. Ivar Lo-Johansson, som hörde till fansen redan under skaldens livstid, har berättat om hur överhettat man dyrkade honom i vänkretsen: som en rockstjärna med demoniska drag åt det rasputinska, mystiska hållet.

Det så kallade lantproletariatet var en befolkningsgrupp som under 17- och 1800-talet vuxit till alltmer problematiska proportioner i utkanterna av det gamla bondesamhället. Det var backstugusittare, torpare, statare, diversearbetare, resande, romer. Slashasar, trashankar, brännvinspimplande busar, spelmän. Där hittar vi Fridegårds Lars Hård och Martinsons Bolle. Folk utestängda från det moderna samhället. I sina rolldikter låter Dan Andersson dem träda fram. Med sitt elände, med sin vilda eviga längtan. (Och ärligt talat: hur mycket mer tacksamt och kul är det inte att skriva om den sortens hjältar än om företagsekonomer, PR-konsulter, etc.)

Men jag gav sjömanslivet på båten, fick ett jobb

Dan Berglund

Foto: Privat

på en järngrossistfirma på Hisingen. Där gick gubbar födda på 1910-talet omkring i rosten. Utkantsfigurer, inte sällan med en kvarting i gömd i änden av ett rör. Självt bodde jag i en rivningskåk i en nedgången, murken arbetarstadsdel från Dan Anderssons tid. Det räckte att öppna ögonen på morgonen för att sekelskiftets värld skulle presentera sig. Jag hade plöjt massor av proletärlitteratur och hade känslan av att det var just där det verkliga äkta Sverige fanns, undangömt strax bakom det moderna välfärdsbyggets kuliss. Jag lyssnade till förföriska berättelser om klassmedvetenheten och sammanhållningen som påstods ha funnits för längesen, under arbetarrörelsens heroiska tid. Jag började snusa, jag tyckte att jag därigenom trädde i förbindelse med de män som en gång byggt det här landet. Jag blev kommunist. Andra blev "grönavgångare". De allra flesta brydde sig inte ett dyft.

Det var en nostalgisk anfäktelse. En längtan tillbaka till något jag aldrig upplevt själv. Det var i den andan jag tonsatte några Dan Andersson-dikter och fick ihop ett knippe starka melodier. Som jag snart skulle förse med mina egna texter.

"En gamling" har jag redan nämnt. En sorglig redogörelse för en gubbes väg till fattighuset. Jag klädde min E-moll-vals med nya ord och ny titel: "En yngling". Genom en tolv verser lång ballad försöker jag forsla en berättelse om en förortsunges väg mot katastrofen, och ändå hela vägen bevara tonfallet från "En gamling".

"När Gasken dog" skulle jag göra om till "Bullen hade firat...". Och "Den sista sången" till "Till vår barndom".

En solig april morgon satt jag på industribussen på väg till jobbet, och funderade på hur en motsvarighet till "Helgdagskväll i timmerkojan" skulle kunna låta om den handlade om oss som jobbade därute på Backalagrets kaj. Jag började

vissla på en vals, melodin till "Våren i Backadalen".

"En järnarbetares visor", min debut-LP, mottogs med entusiasm och sålde bra. Året var 1975. Jag reste runt i landet, framträdde på visklubbar och politiska möten.

Fast ibland, när jag skulle gå upp på scen, kunde det pinsamma faktiskt inträffa att konferencieren råkade säga fel. Då kunde det låta såhär:

-Mina damer och herrar, får jag presentera: **DAN ANDERSSON!**

"Språkets ursprung ligger i sång, och sångens ursprung i behovet att med ljud utfylla människans alltför stora och ganska tomma själ." (J. M. Coetzee)

Dan Berglund 6 november 2015

Dan Berglund (född 1954) har sedan 1974 varit en del av den svenska visscenen. Dylan, Cohen, Dan Andersson, Pablo Neruda, Harry Martinson, Ivar Lo, nämner han tidigt som sina stora influenser. Så här skriver han själv på sin hemsida: Jag har hört ryktas att jag skulle ha dött någon gång på 1980-talet, blivit religiös eller intagen på mentalsjukhus. Men jag kan bedyra att jag lever ett gott liv i högönsklig välmåga i kretsen av familj och vänner. Ordet trubadur kommer från ett ord i provensalskan som betyder dikta, finna, hitta på. Trubadur är alltså vad jag är. Eller som det numera brukar heta: en singer-songwriter. Alltsedan småskolans morgonsamlingar då vi stod upp i bänkarna och vrålade psalmer har sjungen text haft en oemotståndlig, hemlighetsfull attraktionskraft på mig.

NYSTART FÖR BLEKINGESTUGAN

Förre ordförande i Dan Andersson-sällskapet, Inge Mattsson, låter meddela att Blekingestugan vid Silverforsen i Ronneby (efter två år i träda) återigen blivit en kulturell plats i Blekinge. Blekingestugan är platsen för Rebecka Svenssons och Dan Anderssons mötesplats under 1910-talet och har sedan 1930-talet varit en scen för vissångare och tolkare av Dan Andersson tonsatta dikter. Gunde Johansson, Thorstein Bergman, Harry Brandelius, Pär Sörman, Torsten Arnbro, Nisse Munck, Roine Lindström, Inge Mattsson med flera är några exempel på vissångare som framträtt på den blomsterinramade scenen.

Blekingestugan

Efter det att Blekingestugan/Silverforsens kaffestuga fått ny ägare sedan i fjol, har Kultursällskapet Rebeckas vänner, med Inge Mattsson som ordförande påtagit sig att genomföra kulturaktiviteter med bland annat anknytning till Dan Andersson liv och diktning.

Under sommaren 2015 har genomförts 16 viskonserter med artister såsom Pär Sörman, Lars Jerrhag, Johan Stenström, Yvonne Olsson, Leif Turesson, Roine Lindström, Christer Pilelöv, Inge Mattsson, Carl-Bertil Gullberg, Johan Rydholm, Magnus Nordstrand, Rolf Rondahl, Tomas Esbjörnsson med flera. Samarbetspartners/sponsorer har varit Ronneby kommun, ABF Blekinge och Musik i Blekinge.

Viskonserterna har lockat ca 1800 personer och intresset för relationen mellan Dan Andersson och Rebecka Svensson har varit stort och engagerande.

Utöver musikevenemang har skapats och utvecklats en skärmutställning på temat "Dan Andersson och Rebecka Svensson" samt ett Dan- och Rebecka-museum på samma tema.

Kultursällskapet har dessutom fått ca 35 nya medlemmar.

Inge Mattssons bok om "Dan Andersson och Rebecka Svensson" är tyvärr helt slut på Dan Andersson Museum och förlaget Blekingevisor, men den som har särskilt intresse för den intressanta relationen kan beställa "urvalsdokument" från Dan Andersson museum eller direkt genom Inge Mattsson.

Text: Inge Mattsson

OM INTE OM HADE VARIT

Olavi Hemmilä

Foto: Privat

Dan Andersson föddes 1888. Han liknar ett helgon som sprider sin väldoft trots decenniernas avstånd. Men allt kunde ha varit annorlunda om han inte råkat ut för den tragiska olyckan i september 1920. Om han valt att bo på ett annat hotell eller hos någon av sina konstnärsvänner hade han kanske upplevt både Vietnamkriget och mänlandningen 1969.

Sådant kan man bara spekulera om, men om han hunnit fira sin 80-årsdag hade han förmodligen medverkat i *Hylands hörna*, 60-talets motsvarighet till *Skavlan* eller *Hellenius hörna*. Det är lätt att föreställa sig den silverhåriga gamle akademi-ledamoten komma in i tv-studio, stödd på sin berömda silverkrycka. Hyland hade hälsat honom välkommen:

- Så trevligt att ni kunde komma, doktor Andersson!
- Äsch, det är ju inte så långt att gå hit från Strandvägen! hade den gamle skalden svarat.

Hyland hade nog sett lite generad ut ut. Hur närmar man sig en sådan berömdhet som Dan Andersson? Men sen hade han säkert funnit den förlösande frågan på sitt lediga och professionella sätt:- Berätta hur ni blev författare!

Frågan hade säkert fått Dan Andersson att gå igång riktigt ordentligt:

- Det var tufft i början precis som för Harry Martinson, Eyvind Jonsson, Ivar-Lo Johansson, Vilhelm Moberg och andra arbetarförfattare. Vi hade det ganska knapert hemma, men min far, Adolf Andersson, var en riktig renässansmänniska. När han var ung led han av reumatism och hade kronisk värk i en höft. Han hörde talas om kurorten Sätra Brunn i Västmanland. Min farmor gick genom skogen till de sociala myndigheterna i Norhyttan och fick några kronor till sonens resa. Adolf släpade sig fram med sin onda höft ända till Smedjebacken och sedan med båt till Västanfors. Därefter fortsatte han till Sätra brunn. Där åt han vegetarisk kost och träffade en väckelsepredikant som vann honom för den kristna läran. Efter hemkomsten genomförs hela hans kropp av en mystisk eld, och värken försvann.

Så kunde Dan Andersson ha inlett sitt framträdande i *Hylands hörna*. Visionen vaggar in mig i inlevelsens eviga presens och jag går ut i köket för att brygga en kanna Earl Grey-te. Publiken sitter i andlös tystnad, Simon Brehms orkester kommer sig inte för att spela något och Carl-Gustaf Lindstedt sitter tyst och lyssnar i sin låda. Hyland försöker säga något men Dan Andersson går inte att hejda:

- Det är inte så konstigt att min far blev både väckelsepredikant och nykterhetskämpe (det fanns mycket dryckenskap i bygden). Efter en kort intensivkurs blev han licensierad folkskollärare. Han kämpade för en bättre hygien i stugorna och byggde små bastulådor som han delade ut till vänner.
- Det måste ha varit fantastiskt att ha en sån far, inflikar Hyland.
- Ja, jag blev ju själv ombudsman i nykterhetsrörelsen i några år innan jag började skriva på allvar. Men det fanns en annan person som betydde minst lika mycket för min utveckling.

- Jaså, vem då? undrar Hyland.

-Har du inte läst på före programmet? Det finns ju massor av biografier om mig. Jag pratar förstås om Niklas Bergius.

- Jaså han, säger Hyland med ett osäkert leende.

- Ta det lugnt, Lennart, du behöver inte fjäska för mig, säger Dan Andersson. Jag är för gammal för sånt. Men jag ska berätta för dig vem Niklas Bergius var. Han var jesuitmunk i Belgien i åtta år men hoppade av eftersom katolska kyrkan var så konservativ. Istället blev han lärare på Brunnsviks folkhögskola. Jag ville ju sluta med kroppsarbetet för att bli författare, så jag skrev till August Strindberg för att få goda råd. Han skickade mig *En blå bok*, som jag tyckte var ganska egendomlig. Men sen fick jag kontakt med Karl Erik Forsslund, och han ordnade ett stipendium åt mig på Brunnsvik (där han var rektor). Det var så jag träffade Niklas Bergius.

Han gick alltid omkring i eleganta kläder och hade ett plommonstop på huvudet. Bergius avskydde friluftsliv. Det var ju mycket sport på Brunnsvik på den tiden, men han tyckte bättre om att sitta inne och studera sitt favoritämne: indisk filosofi. Jag hade aldrig träffat någon liknande person. Han verkade liksom ha kontakt med en högre värld. Jag var ofta hemma hos Bergius och hans fru Eva von Bahr, som var docent i fysik i Uppsala men som också jobbade på Brunnsvik.

- Så då satt ni på kvällarna och pratade om Indien? undrar Hyland.

- Javisst, hela nätterna ibland. Bergius visade mig böcker av Rudyard Kipling (jag använde delar av romanen i *Kim* i mina noveller), nobelpristagaren Rabindranath Tagore och *Bhagavadgita*.

Vi pratade också om teosofin, dåtidens New Age-rörelse.

- New Age? Hyland ser undrande ut.

- Ja, teosoferna blandade gammalt och nytt. De hämtade mycket stoff från Indien. Reinkarnation, karma, mästare i Tibet och sånt. Sen blandade de de indiska lärorna med gamla västerländska föreställningar som myten om det sjunkna Atlantis. Du har väl hört talas om popgruppen The Beatles?

- Javisst. Jag minns när de var här i Sverige för första gången, 1963. Men jag förstår mig inte på sånt där.

- The Beatles är i Indien just nu, vet du. De har hittat guru, vet du. Maharishi Mahesh Yogi. Sånt kommer vi att få höra talas om mycket framöver. Eller ni rättare sagt. Jag har nog snart gjort mitt. Fast jag träffade en indisk yogi en gång i Stockholm. Han hette Sri Ananda Acharya. Det var 1917 på Stockholms högskola. Jag skrev om det i ett brev till Eva von Bahr. Det finns en massa litteraturvetare som snokat reda på vartenda brev jag skrivit.

- Vad sa han då, den där yogin? frågar Hyland.

- Jag ställde en fråga till honom: Hur ska jag göra med min ångest? Jag var ju en orolig själ i min ungdom. Han svarade kort och gott: "Tänk på hur du andas. Om man andas ordentligt kan man inte få någon ångest."

- Så då har ni övat yoga i flera decennier, doktor Andersson?

- Ja, lite då och då. Sen min fru gått till jobbet. Hon var ju lärarinna i Gonäs innan hon pensionerade sig. Sen flyttade vi in i lägenheten på Strandvägen i Stockholm.

- Ni släppte allt det där kristna arvet som ni bär med er hemifrån?

- Nej, inte alls! En eld är en eld, vare sig den brinner i Himalaya eller i Finnmarken.

Dan Andersson slår upp ett glas Pommac, lutar sig tillbaka i stolen och ser ut att förlora intresset för Lennart Hyland. Simon Brehms orkester passar på att spela en låt. När musiken tystnar tar Hyland återigen till orda:

- Berätta om er resa till Indien!

- Ja, varför inte? Det var efter kriget, 1948. Vi åkte båt genom Suezkanalen, jag och Edith Södergran. Hon höll ju på att dö i tuberkulos 1923 men klarade sig.

Hyland skruvar på sig lite som om han förberedde en känslig fråga:

- Är det sant att du och Södergran...

- Nej, inte alls. Hon skulle bara göra ett reportage. Vår relation var strikt professionell. Dan Andersson dunkar näven i bordet, och situationen blir lite spänd. Just då hoppar Carl-Gustaf Lindstedt fram för att berätta något roligt. Den gamle hedersdoktorn tinar upp lite grann, och Hyland bestämmer sig för att presentera en överraskning:

- Vi brukar ju ha en hemlig gäst i programmet ibland. Här kommer hon. Din gamla flickvän från tiden på Brunnsvik, Märta Larsson!

En gammal dam trippar in på scenen. Dan Andersson blir blek i ansiktet och rusar ut till höger. En studioman rusar efter. Märta Larsson sätter sig bredvid Hyland och placerar sin handväska på golvet. Efter en stunds tystnad säger han:

- Välkommen hit, fröken Larsson! Jag tror att doktor Andersson behöver pudra näsan lite. Han kommer nog snart tillbaka.

- Det får vi hoppas. Jag har inte träffat honom på nästan femtio år.

- Du har ju skrivit en självbiografi där du hävdar att Dan Andersson inte alls var särskilt imponerad av den där indiska gurun som han träffade i Stockholm och att Niklas Bergius betydelse för honom har överdrivits kraftigt. Hur var det med där egentligen?

Märta Larsson börjar berätta med livfulla gester. Tyvärr har jag redan hunnit tömma tekannan. Visionen bleknar alltmer, trots att det bleka gryningsljuset redan kan skönjas utanför fönstret. Innan allt slocknar urskiljer jag ett par ord i tesumpen: "2020" och "Nils Holmdahl." Jag erinrar mig att vännen Nils planerar att ge ut en stor monografi om Dan Andersson lagom till 100-årsminnet av skaldens död.

Kort före sin död tog Dan Andersson reda på vad det skulle kosta att åka till Indien. Rederiaktiebolaget Transatlantic meddelade honom i ett brev från 31 maj 1920 att en resa "Göteborg-Persien" skulle kosta "1200 kr inkl. kost". Det måste ha varit ett nedslående besked. Men Dan Andersson hade även andra planer. Han korresponderade med sin bror Gustav i Amerika. Kanske hade han lika gärna åkt västerut som till Himalaya? Hur hänger allt detta ihop egentligen? Den som lever får se.

Olavi Hemmilä

Detta är en, av författaren, redigerad version av det tal han höll på Finngammelgården i Skattlösberg, i samband med invigningen av Dan Andersson-veckan 2015.

*Olavi är en mångsidig man, till exempel universitetslektor i litteraturvetenskap och krönikör i olika tidningar. Han har gett ut diktsamlingen **Övningar i verbal yoga**. Han har skrivit en doktorsavhandling: **En yogi kommer till stan: Indisk religiositet i svensk skönlitteratur med särskild tonvikt på Dan Anderssons författarskap**. Och så är han kändis i Indien, men det är en annan historia.*

**Försona och glada i stjärnans timma
vi glömma att jorden blev bräddad av hat.
Vi resa oss upp under stjärnor som glimma -
omkring oss de heligas natt vi förnimma -
för dem och för jorden, för himlen och oss
våra stop vi höja, kamrat.**

Ur Julvisa i Finnmarken

VAD KAN DAN ANDERSSONS DIKTER SÄGA OSS IDAG?

I Dan Anderssons dikter är det alltid den av umbäranden tyngde som har visionerna. Det är tiggaren, vägmannen, spelmannen, kolvaktaren; fattigfolk som kämpar för sin överlevnad. Till dessa människor i marginalen kommer drömmarna och de mest sällsamma berättelserna och Dan Andersson låter dem bli hjältar. Det är deras sånger som får oss att hoppas. De som levt i feber och svält och tvingats lämna hus och hem. Folk samlas i ring omkring tiggaren från Luossa och hans historia handlar om bettlare, vägmän och underbara ting.

Bettlare eller dörrförsäljare har nästan alltid varit illa sedda av folk i gemen. Från min barndom i hyreskasernen minns jag att många av grannarna hade skyltar på dörren med texten: "Bettlare göre sig icke besvär". Hur ofta har inte jag ondgjort mig över telefonförsäljare som ringer i tid och otid och ska pracka på mig saker som jag inte behöver? Det är lätt att under dessa telefonsamtal glömma att det faktiskt är en människa som sitter där i andra änden av luren och träget försöker sälja något med minimal provision.

Jag går varje dag förbi en tiggare, slänger en slant i engångsmuggen som står framför henne och hastar vidare. Det skulle vara högst otänkbart att jag slår mig ner och lyssnar på hennes historia men det är kanske just det jag borde göra? Flyktingströmmen har inte varit så stor som den är nu sedan efter andra världskriget. Då kom det bland andra mängder med ensamma barn från Finland. Vad hände med dessa? Några for illa och hamnade i familjer där de utnyttjades men de flesta fann sin väg i det nya landet och blev en välkommen kraft i femtiotalets välfärdsexplosion. Deras historia blev en del av Sverige.

Jag tror att Dan Anderssons storhet bottnar i det att han låter läsaren förstå att vi aldrig kan bygga något hållbart samhälle utan tiggarens och spelmannens drömmar. Vi behöver inkludera, se och lyssna, öppna upp för en större gemensam värld där varje nyanländ ses som en viktig del för en framtid i fred, förståelse och nya drömmar.

En sommarmorgon efter en sjudundrande fest satt jag vid ett öppet fönster på Mollbergsgatan då

Gunnar Källström

min polare säger:

- Nu ska du få lyssna på något du aldrig hört förut. Han tar fram en LP-skiva med Fred Åkerström; Ack du min moder, Epistel nummer 23 av Bellman.

Jag sitter i fönstret och ser hur staden sakta vaknar samtidigt som jag hör Freds gripande tolkning av den visa som kanske bäst av alla beskriver alkoholismens verkningar. Nästa dag gick jag och sålde min skivsamling. För pengarna jag fick ihop köpte jag mig en nylonsträngad gitarr. Från den dagen är jag frälst; ett visfreak som insuper allt som berättas till musik. För det är ju ändå det som det handlar om: En bra historia i en spännande musikalisk dräkt!

Gunnar Källström

Så, bland annat berättar Gunnar om hur hans vurm för visan började. Nu anno 2015 har han hunnit ge ut åtta egna skivor, en diktsamling och är också general för Göteborgs Visfestival som nu har några år på nacken. Gunnars skivor finns att köpa i handeln samt att lyssna till på Spotify och Youtube.

EN RELATIVT NYBLIVEN PAPPAS FUNDERINGAR

Daniel Svensson

Förra sommaren fick jag och min fru Sara en dotter. Agnes föddes en varm dag i början av juli, på sjukhuset i Borås. Det var den bästa dagen i mitt liv. Men jag tänkte också, mitt i all glädje, på hur skört livet är. På Dan Andersson, som också gick och väntade på sitt barns födelse men som aldrig

fick uppleva den. Och på hans fru Olga, som plötsligt stod ensam och i sorg inför den stora glädje och utmaning det är att bli förälder.

Under graviditeten ägnade jag mycket tid åt att fundera över vårt framtida barn, hur livet skulle förändras, vad vi skulle göra tillsammans, vilka platser och upplevelser vi skulle vilja dela med barnet. Väntan var också en process, en nio månader lång förberedelse. Men när Agnes skrek till tidigt en julimorgon och förkunnade sin ankomst till världen, var det ändå som om man var totalt oförberedd. Längtan som det innebär att vänta barn är stark. Men det starkaste är själva realiserandet av drömmen, när ett litet barn läggs i din famn och du vet att inget kommer att bli sig likt igen. Att en människa dör ung, som Dan Andersson gjorde, är alltid en tragedi. Men den stora tragedin var, som jag ser det i ljuset av min egen dotters födelse, att Dan Andersson aldrig fick träffa sitt barn. Vi kan aldrig skydda oss fullt ut från livets oberäknelighet. Vissa dör, andra får leva. Vissa barn tvingas växa upp utan en förälder. Men jag vill gärna tro att om det värsta skulle hända så finns något av oss bevarat i våra handlingar och skrifter. Dan Andersson fick aldrig uppleva sin dotters födelse. Men genom hans texter fick hon kanske ändå lära känna sin far. Nedanstående dikt har formen av ett brev till Dan Andersson, ett tack för hans dikter som gett mig mycket glädje och inspirerat mitt eget skrivande.

TILL DANIEL ANDERSSON MED ANLEDNING AV MIN DOTTERS FÖDELSE

Till dig, min bror, som också gick
i den största väntans tider,
Jag tänker på dig och den död du fick,
den sista av många strider.

Tänkte du på din dotters steg
längs stigarna där du färdats?
På skogarna där dina dikter fötts
och dina händer härdats?

Såg du henne le mot dig
som om hon redan funnits?
Anade du henne som ett nät
innan daggen vet att det spunnits?

Du som aldrig fick ta hennes hand,
visa henne hur vinden
sjunger i träden vid Pajsos strand
och tröstande drar längs kinden.

Jag ska gå med min dotter dit,
berätta om hur en mila
kan glöda och ryka, full av liv,
för att plötsligt slockna till vila.

Då ska hon se att livet är
en eld att vakta i natten.
Och vi ska undra vart röken bär
över skogar, berg och vatten.

Till dig, min vän från en annan tid,
skriver jag dessa rader.
Tack för de dikter som gett mig frid,
tack, från fader till fader.

Daniel Svensson
Hällingsjö i augusti 2015

*Daniel är adjungerad i Dan Andersson-sällskapets styrelse och själv aktiv poet.
Diktsamlingen "I väntan på nästa promenör" utkom på Oppenheim förlag 2010.
För denna debutsamling fick han bland annat Västra Götaland-regionens kulturstipendium 2012.*

EN FÖRTJUSANDE MÄNNISKA

Jag är fascinerad av en ung poet. Jag träffade honom första gången en helgdagskväll i en jordkoja. Där satt han och skrev i det skumma skenet från en sotig lykta som hängde från det inrökta taket. Bredvid honom drog en kolare en vals på sin svarta fiol, medan Jon från Björnberget sjöng av sin fullaste hals och Fredrik från Vargforsen skrattade. Visst var han underlig. Visst led han ofta brist på husrum och bröd där han gick i sin fattigdom. Hur kom det sig då att denna hemlösa autodidakt berikat mig och så många andra med sin penna? Låt mig börja mitt svar med att peka på den musikaliska skalden. En natt: han var uppe, han tog ut en liten melodi på fiolen, till vilken han skrev några strofer. Så gick han omkring i rummet och spelade, och då och då skrev han några rader. Då han lade sig på morgonen, visste han inte vad han hade åstadkommit: Den kanske mest sjungna och lästa av alla hans dikter, "En spelmans jordafärd"! Det var som om hans visor sjöng sig själv. Är det därför som så många av visans vänner också är hans vän? Låt mig fortsätta med att peka på den empatiska diktaren, som längtade hem till sitt fattiga folk. Det var hos honom den från hus och hem vräktas spelmannen Jacob Andersson sökte hjälp: "Du skall skriva, Dan..." Dan skrev till tidningen med djärva ord som gör att det ej går för oss att glömma Jacob. Även om tiggaren Jan från Tuna skrev Dan. Hånande gossar skrattade åt Jan där han gick klädd som för vinter i stickande sol. Men Dan förstod den galne och menar att om nåd till att fatta du får, skall den galne Jan ge ditt hjärta oläkliga sår. Dans medkänsla med allt lidande öppnar öga och hjärta hos en läsare som varit med sig själv allen en natt i skakande kval. Är det därför den som känner smärtan i livet finner tröst hos en diktare som förstår dem? "Alla goda ting äro tre." Därför pekar jag till slut på den religiösa poeten, som längtade till sitt hem någonstades bortom himlen. Han sade till mig: "Följ mig, broder, bortom bergen!" Nu

Foto: Elsebeth Bang

Ole Kristian Kristiansen

går han och jag på en väg som bara skymtar bitvis. Jag gläds åt honom när han några sekunder har fotfäste. Då delar han glatt med mig av sin nya insikt på idéhistoriens krångliga väg. Och när han faller förtvivlar jag ej, ty jag ser att han faller på knä. På vägens grus hör vi Karl Antons klara röst: "Låt oss bedja!" Vi knäböjer länge. Och när vi uppstår igen äro våra hjärtan lugnade. Är det därför pilgrimen i sorg och glädje tycker om att vandra tillsammans med Dan Andersson? Det sägs att de första kristna inte bad med knäppta händer utan med upplyfta. På Lyvikens kyrkogård finns en gravvård där man ser hur två händer lyfter sig upp mot ljuset. Under händerna ett ansikte och ett namn: Dan Andersson. Och jag ser för mitt inre öga den unge skalden stiga med upplyfta armar stapplande på vägen upp till fridens paradys. Jag sörjer över alla åren han tappade här och över allt han ej hann skriva. Men jag gläder mig i hoppet om att han gått genom hav av stjärnors ljus och funnit sin Faders hus.

Ole Kristian Kristiansen

Ole Kristian är en av våra medlemmar, väl insatt i Dan Anderssons författarskap och en flitig besökare av Dan Andersson-veckan. Han är norsk och bor långt uppe i Nord-Norge i Sandnes i Hadsel kommun, norr om Treriksröset. Han är före detta kyrkoherde, numera pensionär. Det är alltid glädjande tycker redaktionen att få bidrag från våra medlemmar! Du är också välkommen med ett bidrag. Det kan vara en betraktelse, ett Dan Andersson-minne eller en dikt.

Porto
Betalt
Ludvika

Avs: Dan Andersson Museum, Engelbrektsgatan 8, SE-771 30 LUDVIKA

PRISTAGARE 2015

Årets Dan Andersson-pristagare blev Björn Hedén och Marketta Franssila. Det Lilla Dan Andersson-priset gick till Jonas Pietikäinen. Dessa delades traditionsenligt ut under den avslutande Luossa-festen. Gunde Johansson-priset togs emot av Ingmar Bäckström under en ceremoni på Gammelgården i Ludvika.

Årets Dan Andersson-pristagare

Lilla Dan Andersson-pristagaren

Gunde Johansson-pristagaren

E-POSTLISTA!

Då allt fler har e-postadress och dator så erbjuder vi den som vill vara med på en så kallad mejllista att skicka in sin e-postadress till oss. Då får man ett nyhetsbrev i månaden samt mer kontinuerlig och aktuell information än det *På Färdvägarna* hinner förmedla då den bara kommer ut två gånger per år. Då ambitionen är att i framtiden distribuera *På Färdvägarna* digitalt är det också viktigt att vi har din e-postadress. Aktuell information finns förstås också på hemsidan. Vår Facebook-sida är också ett levande och aktuellt forum. Skicka ett mejl till ginsbyjimmy@gmail.com eller till tommy.brolin@gmail.com så ser vi till att du kommer med på listan och får nyhetsbrevet.

"På Färdvägarna"

Dan Andersson Sällskapets medlemsinformation
utkommer 1 gång/år. Upplaga 1400 ex

Redaktör: Jimmy Ginsby
Redaktion: Jimmy Ginsby, Puch Magnus Olsson,
Gunnar Ekman

Grafisk formgivning och redigering: Globe Bokhandel AB
ISSN 1652-1986

Dan Andersson Museum
Engelbrektsgatan 8, 771 30 Ludvika, Tel: 0240-100 16
E-post: museet@passagen.se ~ Hemsida: www.danandersson.org
Plusgiro: 59 32 42-1

ÖPPETTIDER PÅ MUSEET

Lördagar 11 till 15. Man kan också boka tid för visning på andra tider och dagar om man ringer i god tid. Ring under öppettiden på lördagarna eller mejla till museet@passagen.se.
Telefon är 0240 - 100 16.

BOKNINGAR och KONTAKT
sker per tel 0240-100 16, DA-museum

KONTAKT ORDFÖRANDEN
Jimmy Ginsby Tel: 0738-217483
E-post: ginsbyjimmy@gmail.com